

MAKTABGACHA TA'LIMDA IQTISODIY TARBIYANING
O'RGANILGANLIGI VA TAHLIL QILINGANLIGI,
NATIJALAR VA TALABLAR

O'rozaliyeva Asal Azamaliyevna

*Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
tayanch doktoranti*

Annotatsiya: o'sib kelayotgan yosh avlodni iqtisodiy bilimlar bilan qurollantirish har birimizning kelajagimiz poydevori hisoblanadi, jahon miqyosida buni o'rganish va ularning natijasini tahlil qilish orqali erishilgan yutuqlarini o'zimizning o'quv faoliyatimizga tadbiiq etish haqida yoritilgan ushbu maqolada.

Kalit so'zlar: Iqtisodiy bilim, iqtisodiy tafakkur, faoliyat, ishbilarmonlik, iqtisodiy fikrlash, iqtisodiy ko'nikma, tadbirkorlik, tejamkorlik, tarbiya, Jahon maktabgacha ta'lim tizimi.

ИЗУЧЕНИЕ И АНАЛИЗ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В
ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ, РЕЗУЛЬТАТЫ И ТРЕБОВАНИЯ

Аннотация: вооружение подрастающего молодого поколения экономическими знаниями является основой каждого из нас в будущем, в данной статье рассматривается применение достижений, достигнутых путем изучения этого в глобальном масштабе и анализа их результатов в нашей собственной образовательной деятельности.

Ключевые слова: Экономические знания, экономическое мышление, деятельность, предприимчивость, экономическое мышление, экономические навыки, предприимчивость, бережливость, образование, Мировая система дошкольного образования.

STUDY AND ANALYSIS OF ECONOMIC EDUCATION IN PRESCHOOL
EDUCATION, RESULTS AND REQUIREMENTS

Abstract: arming the growing young generation with economic knowledge is the foundation of each of our future, this article covers the application of the achievements achieved by studying this on a global scale and analyzing their results in our own educational activities.

Key words: Economic knowledge, economic thinking, activity, entrepreneurship, economic thinking, economic skills, entrepreneurship, thrift, education, World preschool education system.

O‘zbekiston Respublikasi o‘zining mustaqil rivojlanish yo‘lini tanlab olgach, Iqtisodiy bilimi bor insonnigina ketadigan harajatlarining nechog‘lik ekanligini oldindan hisob-kitob qiladilar, tadbirkorlik asosida ish yuritadilar, biznesni to‘g‘ri tanlaydilar, qachon, qayerda, nima va qancha ishlab chiqarishni yaxshi biladilar. Pirovard natijada kelajak taraqqiyoti, jamiyat barqarorligi va oila farovonligi ta‘minlanadi. Iqtisodiy bilim- o‘zbek xalqining xalq og‘zaki ijodi namunalari: rivoyat, maqol, topishmoq, ertak, dostonlarida va Abu ali Ibn Sino, Beruniy, Forobiy, Amir Temur, Alisher Navoiy, Abdurahmon Jomiy, Mirzo Ulug‘bek, Yusuf Xos Hojib, kabi sharq muatafakkirlarining asarlarida ham o‘z ifodasini topganligin ko‘rishimiz mumkin.

Yangi O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonida maktabgacha yosh davrdan boshlab bolalarda iqtisodiy tafakkurni tarbiyalash ayniqsa juda muhim. Sharq mutafakkirlari o‘zlarining nodir asarlarida yoshlikdan boshlab bolalarga oilada, ta‘lim maskanlarida iqtisodiy bilim berish masalalarini alohida ta‘kidlaganlar. Iqtisodiy tarbiya yoshlarning iqtisodiy bilimlarga, mahoratga, mehnatga, tabiiy muhitga munosabatlarini shakllantirish va iqtisodiy faoliyatda bu munosabatlarni belgilashni ko‘zda tutadi deb hisoblaymiz. Iqtisodiy tarbiya ta‘lim oluvchining iqtisodiy ahamiyatli shaxsiy sifatlarini, aynan olganda esa mehnatsevarlik, ma‘suliyatlilik, tejamkorlik, ishbilarmonlik, mustaqillik kabi shaxs iqtisodiy tarbiyalanganligi darajasini baholash mezonini bo‘lib xizmat qilishi mumkin bo‘lgan sifatlarning shakllanishi bilan jips bog‘liqdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda bozor iqtisodiyotiga xos bilim, ko‘nikmalarni shakllantirish so‘zsiz iqtisodiy ta‘lim-tarbiya orqali amalga oshiriladi. Bu faoliyat bozor iqtisodiyoti rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasida o‘z tasdig‘ini topgan. Misol uchun, Amerikada bo‘lajak biznesmenlar uchun turli maxsus mashg‘ulotlar mavjud. Bu dasturlar o‘z ichiga kompyuter o‘yinlari, darsliklar, amaliy mashg‘ulotlarni qamrab olgan. Ayniqsa, bu yoshdagi bolalarga ota-onalari va pedagoglarning yordamlari bilan o‘zlarining kompaniyalarni tuzib, savdo-sotiq bilan shug‘ullanishlarini ko‘rish juda qiziq.

XXI asrni intellektual asr, bu rivojlangan davlatlar maktabgacha ta‘lim dasturlaridan variativ tarzda foydalanish, o‘z navbatida bolalarga iqtisodiy sohadagi bilimlarni berishda har tomonlama chuqur mushohada qilish, va takomillashtirishni kun tartibiga qo‘ymoqda. Shu sababli iqtisodiy rivojlanishlar sari odimlayotgan mamlakatimizda ham yosh avlodga iqtisodiy bilim berish masalasini tizimli tashkil qilish va ushbu vazifalarni amalga oshirishda qator tadbirlarni amalga oshirish lozim.

- mahallalar yordamida iqtisodiy tafakkur shakllanishiga xizmat qiluvchi amaliy tadbirlarni tashkil qilish, ular yordamida har bir oilaga kirib borish;

- iqtisodiy madaniyatni targ'ib etuvchi maxsus rukn tashkil etish, eng yaxshi maqola va asarlar mualliflari uchun tanlov o'tkazish, ommaviy axborot vositalarida maxsus variativ dasturlar yaratish va ularni keng ommaga etkazish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarda dastlabki iqtisodiy savodxonlikka xizmat qiluvchi o'quv qo'llanmalar, risolalarni chop ettirish;

Iqtisodiyot - jamiyatning cheklangan resurslarini qanday boshqarishini o'rganadi. Iqtisodiyot odamlarning qanday qaror qabul qilishini, qancha ishlashlarini, nima sotib olishini, qanchalik ular tejashini va ularning mablag'larini qanday qilib sarf qilishlarini va odamlar o'zaro qanday munosabatda bo'lishini o'rganadi. Iqtisodiyot - jamiyatning hamma a'zolari uchun farovon xayot yaratish usul va vositalarini o'rganadigan va amalda qo'llaydigan soha. Iqtisodning yagona maqsadi - jamiyatning har bir a'zosi uchun yaxshi turmush tarzini yaratish. Ana shu asosiy maqsaddan boshqa ikkilamchi maqsadlar kelib chiqadi: iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash, ishlab chiqarishni rivojlantirish, barchani ish bilan ta'minlash va hokazo.

Yangi avlod avvalgi avlod to'plangan iqtisodiy tushunchalarni o'rganadi va ularni rivojlantiradi. Asta-sekin, bilim, insonning ichki fazilatlariga, uning ongiga o'tadi. Iqtisodiy fikrlash obyekti, birinchi navbatda, ishlab chiqarish munosabatlari tizimi o'ziga xos ekonomik qonunlar bilan birgalikda talqin qilinadi. Iqtisodiy fikrlash mavzusi ishlab chiqarishni o'zgartiradigan shaxsdir, shuning uchun fikrlash faqat haqiqatni bilish bilan chegaralanib qolmasligi mumkin, inson bilimlari tegishli amaliy qaror qabul qilishga undaydi. Iqtisodiy fikrlash jarayoni har doim muayyan tushunchalar, toifalar, qonunlar bilan amalga oshiriladi va uning rivojlanishida bir qator ketma - ket bosqichlar o'tadi.

Bolada ishbilarmonlik fazilati motivatsiyaning namoyon bo'lish darajasi bilan belgilanadi. Yetarli darajada rivojlangan hislatlar, sifatlar doirasi qanchalik keng bo'lsa, tarbiyalanuvchilarda yuqoridagi hislatlar darajasi shunchalik yuqori bo'ladi.

Jahon maktabgacha ta'lim tizimi tajribasida maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limi va tarbiyasi jarayonida tarbiyalanuvchilarda o'z-o'zini boshqarish, qat'iylik, jur'atlilik, tavakkalchilik, atrofdagi insonlarga hurmat va e'tibor, kamchiliklarini his qilgan holda o'z imkoniyatlariga ishonch, faoliyatini baholashda haqqoniylik, kuchli iroda, kuch-quvvatini yo'naltira olish, faoliyat va maqsad yo'lida o'z imkoniyatlarini jamlay olish, belgilangan faoliyatini to'g'ri boshqarib borish, aqliy faollik va o'zgaruvchan sharoitlarga moslasha olish kerak.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi- pedagoglar va ota-onalar tomonidan aytib, hikoya qilib berilgan xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida hamda mashg'ulot va mashg'ulotlardan tashqari vaqtlarda bolalar bilan tejamkorlikka, ortiqcha sarf- harajat qilish, insonparvarlik, vatanparvarlik, do'stlik, ezgulik, haqqoniylik, halollik, kamtarlik haqidagi ma'naviy - axloqiy va iqtisodiy tasavvurlar ayniqsa muvaffaqiyatli shakllantirib boriladi. Bolalar boshlang'ich iqtisodiy ko'nikma

va malakalarni egallash jarayonida odamlarga, tevarak-atrofdagi voqelikning qimmatli hodislariga ijobiy munosabatda bo'lish ko'nikmasini egllab boradi va har qanday yomon narsalarga – dangasalik, xudbinlik, mas'uliyatsizlik, intizomsizlikka murosasizlikka nisbatan o'z fikri bilan javob berishga o'rgatish shakllantiriladi, narsa va buyumlarga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishga doir qiziqarli suhbatlar va o'yinlarni o'tkazishning tarbiyaviy ahamiyati kattadir. Bu suhbatlar jarayonida bolalarga dastlabki iqtisodiy ta'limni berish jarayonida tarbiyaning og'zaki, ko'rgazmali va amaliy metodlaridan kompleks foydalanish uchun yangi imkoniyatlar ochiladi. Oilada ota-onalar va pedagog -xodimlarning mashg'ulotlar jarayonida boshlang'ich iqtisodiy ko'nikma va malakalarni egallashlariga bo'lgan o'zaro munosabatlariga qo'yadigan talablari ham oshadi.

Bu yoshdan boshlab bolalar yaxshi xatti-harakatni yomondan oson farqlaydilar: isrof qilish, narsa va buyumlarga nisbatan yomon munosabatda bo'lish va hokazo. Biroq har bir hatti-harakat, mehnatsevarlik, tejamkorlik kerak.

Shaxs rivojlanishiga to'g'ri yondashish uchun shaxsning tabiatini, tuzilishini, uning xulq-atvorini va unga ta'sir ko'rsatish vositalarini bilish zarur.

Dastlabki iqtisodiy tushunchalar bilan qurollantirish jarayonida tarbiyalanuvchining ongiga va irodasiga (faoliyatini uyushtirish, xulqini idora qilish jarayonida) tizimli va muntazam ta'sir etib boriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. –T.: O'zbekiston, 2017. – 102 b.
2. O'Reilly, T. What Is Web 2.0 [Electronic resource] / T. O'Reilly // Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software by Tim O'Reilly. URL: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html> (дата обращения: 17.03.2010)
3. Г.М.Гукасян. Экономика от "А" до "Я". Тематический справочник. - М., 2010.
4. Актуальные проблемы экономики образования (по материалам зарубежной прессы) // Экономика образований. - 2002. - № 6. - С. 45-85.
5. Abduquddusov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashga integrativ yondashuv. – T.: Fan, 2005, 160 b.
6. Akramova, D. (2022). BO'LAJAK PEDAGOG-PSIXOLOGLARNING MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDAGI FAOLIYATI. *Science and innovation*, 1(B8), 322-326.
7. Akramova, D. (2022). Oliy ta'lim muassalari talabalarida pedagogik-psixologik moslashuvchanlikni mazmun mohiyati. *Science and innovation*, 1(B8), 2150-2153.

8. Ergashevna, A. D. (2023). TALABALARDA PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK MOSLASHUVCHANLIK MECHANIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH TECHNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH BUGUNGI MUOMMO SIFATIDA. PEDAGOGS jurnali, 26(1), 13-17.
9. Ф Абдиева МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИ ДИРЕКТОРЛАРИНИНГ БОШҚАРУВ МАДАНИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ Сиенсе анд инноватион 1 (Б8), 2154-2156
10. ФФ кизи Абдиева МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИ РАХБАРНИНГ БОШҚАРУВ МАДАНИЯТИНИ ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВЛАР АСОСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ ИНТЕРНАЦИОНАЛ СОНФЕРЕНСЕС 1 (2), 397-400